

Litterär Tidning.

N:o 95.

Onsdagen den 27 November.

1839.

Månskensstycke

Vänligt smeker nattens vind
månnans klara silfverkind.

Tränande och englamild,
återstrålar hennes bild
ifrån flodens blåa vatten,
glänsande i månskensnatten.

Eld i ögon, eld i barn,
suckande och vällustvärn,
hvem är denna sköna mö?

Hon har kind af ros och snö.
Öfver gräsen bort hon ilär,
snart i rosenhäcken hvilar.

Lycklig den hon vántar der!
Se hur glödande och kär,
än hon gråter, än hon ler,
önsom dårar, önsom ser
upps flodens blåa vatten,
längtansfullt i månskensnatten.

Och en sång, så himmelskt skön
som en överjordisk bön,
från dess purpläppar går,
daggbestänkt af känslans tår.
Och hon tytsnar — kärleks minnen
rusigt sövna hennes sinnen.

Hjertats pulsar väldsamt slå.
Lycklig den hon älskar så!
O hur säll den yngling är,
han som häryckt kommer der
bortom flodens blåa vatten,
ilande i månskensnatten!

Säg, o säg, du rosenhäck,
är den ynglingen så täck?
Är han denna lycka värd,

som åt honom är beskärd,
denna kärlek, dessa lägor?

Svara mig på mina frågor!

— Yngling! fråga mig ej så.

Luna bättre kan förstå
deras känslor. — Ömt hon ser
på de älskande hit ner.

Fråga henne hvad hon tänker,
bed att hon ett råd dig skänker.

— Hvarför, svarar Luna då?

skall du sorgsen, ensam gå?

Samma längtan tär din mö

Att i kärleksrus få dö.

Skyncta njutningen dig kallar,

Eld i edra ådror svallar.

R. T.

Baronen till Grogzwig.

Berättelse af Charles Dickens.

(Forts. fr. föreg. N:o)

”Holla”, sade baronen stampande i golfsdet för att gitwa sig tillkanna.

”Holla!” svarade fremlingen sneglande på baronen, men utan att röra sitt ansigte eller sig sjelf. ”Hwad nu?”

”Hwad nu!” återtog baronen, för ingen del skrämd af hans ihåliga röst och glanslösa ögon, ”det är jag som eger rätt att göra den frågan. Huru kom du hit?”

”Genom dörren”, svarade figuren.

”Hwad är du? frågade baronen.

”En mennissa”, svarade figuren.

”Det tror jag inte,” sade baronen:

”Så låt bli då” sade figuren.

"Ja det gör jag" återtog baronen.

Figuren tittade på den djerfwa Baronen af Grogzwig för en stund, och såde sedan i förtrolig ton, "det är inte wårdt att söka rå på er, ser jag. Jag är inte en mänsk!"

"Hvad är du då för slag?" frågade baronen.

"En ande", svarade figuren.

"Du ser mig just inte mycket ut för det" svarade baronen förlagligt.

"Jag är förtvistans och sjelfmordets ande," sade skepnaden. "Nu känner du mig."

Med dessa ord vände skepnaden sig mot baronen, lik som beredande sig att hålla ett tal — och ganska märkvärdigt, var att, då han kastade sin kappa åt sidan, syntes en märklinga vara rämd midt genom hans kropp, hvilken han nu ryckte ut med en knyck och lade på bordet så lugnt som hade den varit hans sparserskäp.

"Nu", sade figuren, kastande en blick på jagtkniven, "är du i ordning för min räkning?"

"Ej aldeles", svarade baronen; "jag måste röka ut pipan först."

"Vänta på med det då", sade figuren.

"Du tycks ha brottom," sade baronen.

"Ja wiß" svarade figuren; de hålla just nu på att göra upp några raska affärer i min väg i England och Frankrike; och min tid är tju en god del upptagen.

"Brukar du dricka?" sade baronen, widrörande houteillen med sitt piphusvud.

"Nio gånger bland tio, och då på skarpen", svarade figuren torrt.

"Aldrig mättligt?" frågade baronen.

"Aldrig," svarade figuren, med en ryssning, "det alstrar munterhet och "godt lyne."

Baronen kastade ännu en blick på sin nya väv, som syntes honom vara en förbannad curiens kurre, och frågade till slut, om han tog någon werksam del i sådant der smä affärer, som den han hade i sinnet.

"Nej" svarade figuren undanskande; "men jag är alltid närvarande."

"Just för att se att alt går riktig och ordentligt till, förmödar jag, sade baronen.

"Precist", svarade figuren lekande med sin märklinga och undersökande udden. "Var så god och skynda dig nu, ty en ung herre, som är plågad af för mycket penningar och fysisklhet behöver mig nu, känner jag."

"Tänker han sticka ihjäl sig för det han har för mycket penningar! utropade baronen, under frättsymtomer; hal hal ha! det war en god goße!" (Det war första gången baronen hade skrattat på mången god dag.).

"Jag säger dig till"! anmannaade figuren, seende mycket strånd ut; "gör inte om det der igen."

"Hvartför inte?" frågade baronen.

"Emedan det plågar mig i högsta grad", svarade figuren. Sucka så mycket du behagar; det gör mig godt."

Baronen succade mechaniskt, då han hörde ordet nämñas och figuren upplyrnande på nytt räckte honom jagtkniven med den mest förekommande artighet.

"Det är likväl en icke så tolig idée" sade baronen, kännaende på eggen af sitt wapen; "att taga livet af sig, för det man har för mycket penningar."

"Pah!" sade skepnaden förfäktligt, "den är ungefärlig som att döda sig, för det man fått litet eller intet af den sorten."

Huruvida skepnaden utan affigt förledde sig att att säga detta, eller om han ansåg baronens beslut så beständigt fattadt att det betydde deisamma hvad han sade, har jag svårt att känna. Så mycket vet jag endast, att baronen helt hastigt, holl in sin hand, spärtrade sina ögon vidt upp och såg ut, som om ett aldeles nytt hus för första gången hade uppgått för honom.

"Ja, i sanning," sade baronen, "ingenting är så ondt att det ej kan repareras."

"Utanom komma ossertar" sade spöket.

"Ah! de kunna väl en dag bli spyllda," sade baronen.

"Trägtiriga hustur", mumlade spöket.

"Ah! dem kan man nog få att tiga" sade baronen.

"Tretton barn", skrämdade spöket.

"Ja det är i sanning en kinkig omständighet," sade baronen.

Anden hade synbarligen blifvit ganska bös på baronen för det han med ens gatt öfwer på dessa åsikter, men han försökte att slå bort dem med skämt, och vad honom vara så god att säga till när han hade slutat räiller.

"Men jag räillerar inte; jag war aldrig men längt deris från", inwände baronen.

"Nå, jag är glad att höra der", sade anden, med mycket wild uppsyn, emedan ett skämt utan tuhats af bittert salt, är min död. Kom! lemna denna hemliga verld med ens.

"Jag wet inte", sade baronen, lekande med sin kniv; "wiß kan den darra litet hemt och rystig, men jag tror inte din verld är mycket bättre, för du ser mig inte ut att vara särdeles treflig. Det faller mig något in — hvilken säkerhet har jag att jag skall få det bättre, om jag går ur verlden?" utropade han, uppspringande; "Din själ, jag nägonsin tankt på den saken."

"Skynda dig!" gallskrek figuren, skrämda tänderna.

"Tout beau!" sade baronen. "Jag åmnar ej längre grubbla öfwer mina bekymmer, utan se saken från bästa sidan,

och fresta på friska luften och björnarne igen; och om inte det hjälper, skall jag dugtigt lexa upp baronehan, och så ihjäl det packet Swillenhausens." Deruppså wrakte han sig baksånges i sin ländstol och hof upp ett så öfverlindt och skallande skratt, att det dånade i rummet.

Skepnaden för tillbaks ett eller två steg, fastande på baronen en blick af den yttersta förfäckelse, gryp till värjan, körde den väldsam in i sin kropp, gaf till ett förfårligt an-
sikt, och försvann.

Baron såg den aldrig mer. Sedan han en gång fattat sitt beständta beslut, bragte han snart baronehan och von Swil-
lenhausens till förmukt och dog många år derefter, inte just en
rik man, så mycket jag vet, men utan fråga en ganska lycklig
man, lemnande efter sig en talrik familje, som han omsorgs-
fullt uppfostrat i björn- och wildswins-jagt under sina egna ö-
gon. Och mitt råd till alla ågta män är, att, om de någonin
blifwa dystra och melankoliska af dylika orsaker, (som ofta
lärer hända), de fört starkfåda sakern på båda sidor och sätta
ett förföringsglas framför den hässa; och, om de endå kunnan
sig frestade att draga hådan utan affed, att de fört röka sin
goda pipa och dricka några glas vin samt draga mytta af Bar-
ronens på Grogzwig berömvärda exempel.

— hum.

Litteratur.

Atterboms ästetiska system.

Talent är Geniets utövande konstförlighet, naturgåf-
vo, som kan uppvisa. "Dersöre måste i perioder af högt
uppdrifven ästhetisk cultur ofta intäffa, att ett slags Talent
kan uppkomma, wisa sig och behaga, som har till sitt irre-
sistit väsende, sin kerna ett ganska torftigt mänt af Geni, en
blott halv genialitet, ja, ofta en till det mestta utifran inlård,
men äydock är icke sällan i stand att utbilda sig till en så
skimrande virtuos-förmåga, att derigenom förvärfwas ett stolt
bländsten, hvilket i det allmänna omdömet — underrundom
länge — gäller såsom Snille. En närmare stärkning, en
strängare granskning upptäcker dock snart, hvars andas barn
dylika halsflullen, yteliga talenter och virtuosteeter åro. Deras
fantasi är en blott uwändig, som, utan allstöns inblick i tingens djup, endast spelar på lifwets utanför; och emedan ingen urkraftig, ingen sjelfständig genuis lifwar dem, så deras
smak alltid, på ett eller annat sätt, prägeln af någon ting för
en vis tidpunkt "conventionell" eller allmäneligen öfverens-
kommer, som bestämmes af någon för tillfället herrskande utre-
makt (en såsom ofelbar anseid smaklåra, en genom uteslutande
beundran för någon vis konstnär eller författare uppkom-
men modeton o. s. v.). Sådana blotta talent-konstnärer och
virtuospoeter kunnna, alstester tidsomständigheterna, vara än
alexandrinist-pedantiska eleganter, än empirista naturalister, än
abstracta ideal-jägare, än medlemmar af en antik skola, än af
en romantisk, än Leopoldianer, än Tegnerianer, m. m.; utan
att sikt åstadkommer i deras inre beskaffenhet den ringaste för-
ändring." — Det åkta siflet är alltid sjelfständigt, åsven då
det studerar Natur och Konst. Dels natr-imitation
framställer den rena naturesanningen eller den idea-

listika, liksom skädespelaren sin antagna personlighets idealis-
sanning.

Konsten uttar sig genom bild eller ljud i kon-
ster, som är sätta, fria, glada, tillfredsställande men-
niskans högre behov. Skaldekonsten är af dessa den
universellaste, den centrala idé — och idealkonsten, den talan-
de konsten, och uttrycker beständare än någon hela men-
niskans individualitet. Den har tankar till sitt innehåll och
språket till sitt medel; båda är här symboliska, den förc
incarnerad i fantasi, den sednare upphöjd till fulländad rhos-
misk speynad. Ordet, det tunnaste skeen af kroppslyhet, är
dels medel. Poesien är således den renas andens egen kropp,
då de andra konsterna forma könt genom son eller kläng-
figurer, begagnande materiens egenskaper ifrån sin tyngsta
och hårdaste beskaffenhet (såsom i kelen) upp till den lustigaste
och andelikaste (såsom i ljudet). — (Nu följer en kort blick på
poesiens utgrening och välterhetens betydelse och arter).

Från sättnhetsläran och konstlärar öfvergår
förf. till Ästhetikens tredje del, Kärleksläran, eller läran
om Kärleken såsom det sättnas allmänna Genius.
Liksom Geniet var det subjektiva sätta och konsten det
objektiva, så ges åsven en punkt, der sätta subiecter öm-
sindigt bli objekter för hvarandra. Kärleken är ett sådant
punkt. Den är 1) ungdomskärlek, ästhetisk — erotisk,
2) mänskap, ästhetisk-erotisk, 3) äktenskap, religiöst-erotisk,
hvilken sistas antingen är familje, fosterlands eller
men skönhetskärlek.

Nyttlags Register till Sveriges allmänna
nu gällande lag med dit hörande förfatningar, åm-
nadt dels till handbok för en hvar, dels till öfversigt och
rekapitulation för studerande, dels dock att vara en lättfattlig
och möjligast fullständig framställning af vår lagfarenhet
för icke-jurister. Af Quidting, o. Häradshöfding. Örebro.
Lindh. 1839.

Den vidberömda juristen Holmbergson yttrar om detta
arbete i föroder: "Med obje har jag här och der öfversett
detta berömliga Tabellwerk, väl icke så, att jag kan falla på
litligt utlatande om dess fullständighet; men planen är förråff-
lig, och det, jag hinnit genomse af urbrandet, wittnar lika
mycket om redighet som om flit. Utom all fråga är försatta-
ren den, som för sin egen del har gagn af ett sådant arbete
genom den vishet och reda, han derigenom stoffat sig. Men
blefwe det offentliggjordt, anser jag dock dersamma kunnat bli svå-
ryttigt för andra, som wilja i lagen vinna full reda."

Ecclesiastik-Tidsskrift utgifwen af Fohlerantz
Kungs och Almqvist. 1839. Tredje Häftet. Upsala.

Tredje häftet af denna tidsskrift, som åsven nästa år
fortsättes, innehåller: Några ord om reformförslaget
i nomin kyrkan, såsom inledning till Luthersta-
reformationen, af Almqvist. Om wetenskapens
förhållande till kyrkan af Fohlerantz, båda
innehållsrika, i krångt wetenskaplig form affattade afhand-

lingar i rent, sanadt och ädelt, orthodot anda, något, hvori Uppsals Theologer enhålligt öfverensstämma; Utlandske Litteratur, En af dagens frågor i Engelska kyrkan, med antledning af en skrift af Dr. Pusey; Blick på Tyflands nya homilets Litteratur af Knöös, samt Ecclesiastika handlingar, bland andra den, som bestämmar, det hvarje Thologiæ Candidat bör utge en fullständig disputation, som förtjenar betyget aprobatur och hvor Licentianus en dylik, som får betyget cum laude. Bestämningen är af behövhet påkallad, eburu i det sednare fallet mähända aprobatur varit tillräckligt.

J. O. Wallin. Minnesteckning. St. 1839.

En förträfflig teckning, till innehåll lika tråfande och sann, lika mycket framföllande förförjelser och fel, som till form vältalig. Den tyckes häröea från någon af våra största stilister. Vi ansöra skildringen af Wallin såsom talare S. 35 — 38. "Wallins andeliga tal ega, med hans världsliga, skönheten gemensam. Det var icke blott i formen, som denna skönhet uppenbarades; det var ock i sak, i innehåll. Från Faldekonfeten utgången, hemförde han till talkonfisen Faldens blick och anda, skapande och ordnande sinne. Som ett konstwerk helgjutet, lifligt och öfverraskande, var hans tal, — nytt i anläggning, praktfullt i bilder, malmrikt, stående i tongångar, i rytm och takt. Men talaren underdåliga wro deha säng-gudinnans rörelser. Bland svenska prosaistka kritikällare finns näppeligen en annan, som till denna grad tillneqnt sig poesiens behag, utan att försumma den obundna framställningens wilor. Den poetiska beständselen låg icke här och der kringströdd, men hade liksom gjutit sig i blodmassan af talarens ord och tankar, för att ge dem en förhöjd skönhet, en mera rythmisk gång, ett mera lockande välvjud. Stolt och högbördig var hon, denna vältalighet, men smaken hade bildat dragen. Fulltronig, fullbordad var hon intill de minsta delar. Det var icke en stållvis innympad poetisk wär: det var ett träd upprunne ur egen stam, ett träd med ymnighet af frukt och blommor. Snilletts var jordinänen, hvarur det spirat fram till resligrt mått; dock hade det aldrig warit i saknad af konstens värde och huldhet. Naturens, hjertats vältalighet — så som deha uttryck wanligen försäds — var icke Wallins. Konstnären, tankaren framstod i hvarje uttryck: talaren var alltid författare. Mycken öfverläggning, mycket tid för utarbetning behöfde han icke; men improvisatorn var aldrig säker om framgång. Wallin kunde icke glömma sig i sitt åmne — detta uttryck må till och med tagas i den dubbla tydningen. Fastmer kunde han någongång synas för mycket beräknad, för mycket konstvässig, åfwensom för uteslutande graviterisk; mindre likväl, då vältalighet var på sin plats; oftare, då denna kunde undwaras, eller borde nedskänka sina anspråk. Wallin hade svårt att åslägga den stålliga rogan; men också uppbar han hennes med Romarens anbörna höghet. Lehnberg var o, neklingen den mästare, som lärde honom talers hänsynsfullhet; men Cicero jemväl. Wallin hade mycket af Romaren. Icke des mindre war han svensk i både känslor, tankar och språk. Den trygge och självständige Dalkarlen kunde icke misskännas. Ingen har så allswälldigt befalt öfwer Svenskt tungomål. En flagranta egde han stådse till hands, och gamla som nya malm,

gångar tedde sig willigt för det kinda trollsydet. Det rätta och egentliga ordet kunde förgäves böja sig för honom; och fans det icke fört bland gifna tillgångar, då stavades det, och gick sedan, likt ett pregladti mynt, man och man emellan. Estersanken och inbillningen sutto aldrig fåfänga, drat smektes och språkets rena och dalrande lind, af ordsatsernas friawårörelser. En främling i vårt modersmål skulle funnit en konstnärlig i detta mångsidigt bildade konstwerk. Wallin war så väl härigenom, som genom sin vältalighet öfwer husvud, sonnerligen egnad för högtidstal. Festen stod alltid der han hördes. Den djupa, starka, ovanaliga, klangfulla stämmen, med det kraftigt weckande utförssättet i förening hade ock sin del i åhörarens spända beundran. Vi kunnna icke säga, att deklamationsen alltid war sann; tvärtom war han ofta nog falsk i tonwikt och modulation; men hon hade en gång för alla i sitt väld att gripa och förvåna. Utan twifvel war hon beräknad för denna verfan, men den invecklade rörelsen kom då och då att leda talaren in på osurusdeda banor —"

En tidpunkt, då det så mycket talas om Municipalitets och Kommunal-inrättningar, och då det är en sådan brist på afhandlingar, hvilka på modersmålet behandla dessa viktiga ämnen, vorde också de, som tillästwentyrs kunna finnas, så mycket som möjligt befordras till allmänhetens kunskap. Sedan för något mera än ett år sedan utgaf en frejdad, och i deha saker kanste den kunnigaste, man Sverige eger, i Uppsala en föld af Akademista afhandlingar under gemensam titel: Om Svenska Städernas författning och förvaltning. Denna skrift har verkeligen förtjet ett helt annat öde, än der, att förverclas och boriblandas med det vanliga Disputations-kramet, och att som mängden af detta, inom året glömmas. Vi twiste ingalunda på, att den är känd och saledes högt ståttad af några få, ja kanke till och med af många, hvilka warit nog lycklige att få se den, men det ligget i sakens natur, att den mäste vara högst obetydligt känd utom Uppsala; vi kunnna icke heller påminna oss, att vi seit den åberopad, eller ens nämnd, i någon enda af våra tidsningar. Sedan den på ett fort, men intressant, sätt, framställe den historiska gången af Kommunal-wäsendets utveckling i Europa, skider den till en närmare förstådning af de åskilliga principer, hvilka, vid deh inödrande, på särskilda ställen gjore sig gällande; och visar, på ett opartielt och klart sätt, somliga brister och andras företräden. Med ett ord: skriften afhandlar på ett fullständigt, särdeles klart och för de flesta lättfattige satt, sjuellwa grunderna för alt kommunal-wäsende. (Skulle vi, för vår enskilda del, ønska något tillagdt, så wäre det, att förf., vid slutet af första afdelningen, nämnd några ord om de Gillen, Lag eller Brödraskap, hvilka under mestdelen föresunni i nägra svenska städer, t. ex. i Malmö, Wisby, m. fl.: samt att grunderna för Norges Kommunala inrättningar liter närmare blixtlit widrördta, i likhet med Englands, Frankrikes och Tyslands.) Som dessa ännen trooligen förekoma till discussion vid den infundande Riksdagen, och första frågan naturligtvis mäste gälla princip och ej detalj, så blefwe denna skrift, just dersöre att hon uteslutande omfattat den förra, af det förra gagn för den blixtande Representanten. Det är dersöre vi icke draga i betänkande att offentligen uppmana författaren Professor Bergfale, att, så snart hans mycket upptagna tid medgitwer, ombefordra en ny upplaga af öfwanämnde afhandling, om ock blott ett rent aftryck, så att den, genom bokhandeln, matte blixtwa tillgänglig för den sörre allmänheten. — Om en naminlös insändare skulle behöfva en ursäkt för den uppmaning, så må den sökas i hans fosterlandskärlek och den omtala skriften egent stora wärde.